

Lenka Gulová: Sociální práce, Praha: Grada 2011

Nakladatelství Grada vydalo v edici Pedagogika, čítající již více než pět desítek titulů, na sklonku loňského srpna knihu brněnské autorky Lenky Gulové. Mnohoslibný název – *Sociální práce*, slibuje spolu s podtitulem či jakýmsi dodatkem *Pro pedagogické obory* poskytnout vhled do jedné z nejmladších společenskovedních disciplín, již sociální práce nesporně stále je. Čí vhled by to měl být, upřesňuje autorka v úvodu své práce: adresátem jejího textu je pedagogický pracovník (s. 10). Na zadní straně knihy se však dozvídáme něco jiného: „Publikace se snaží přiblížit studentům pedagogických oborů disciplínu sociální práce, která může budoucím pedagogům odhalit mechanismy a strategie tohoto pomáhajícího oboru.“ Zmatek v adresátech sdělení sice ještě nemusí znamenat, že půjde o práci přinejmenším problematickou, ale dává tušit, že je třeba ke knize přistoupit velmi obezřetně.

Celkový počet stran publikace je 208. Celý text je členěn do dvou celků, celkem do osmi kapitol. První celek *I Nástin teorie sociální práce* je členěn do sedmi kapitol, které jsou realizovány do s. 77. Obsahem celku *II Metodologická část – sociální práce* je jedna kapitola, kterou tvoří analýza výzkumného šetření autorky, se zřetelem k trendům sociální práce. Od s. 80 se tak celý text nejasně točí již pouze a výhradně kolem výzev a dalšího směřování sociální práce, a i toto točení budeme vzápětí problematizovat. Nejprve se však vraťme k oněm sedmi kapitolám, jež předcházejí.

V nich autorka nejprve vymezuje sociální práci, pojednává o vybraných tématech, vztahu sociální práce k sociální patologii, cílových skupinách a vztahu k multikulturní výchově, přičemž zde se pouští poprvé hlouběji, a to při jakési sondě do vztahů mezi sociální prací a Romy. Druhá kapitola – *Sociální práce jako služba*, je z nám neznámého důvodu vyčleněna, byť na osmi stranách shrnuje především podstatu zákona o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb.). Následuje ještě stručnější (s. 38-42) nárys vztahu mezi sociální prací a etikou – Etický rozměr sociální práce. Zde je již doslova rozvedeno jen několik hesel: syndrom vyhoření, etický kodex, hodnoty.

Kapitola čtvrtá slibuje vtělit a miniaturizovat do devíti stran náčrt kontextu historie, náboženství a filozofie směrem k sociální práci. A skutečně: do tří stran vtěsnala autorka církev a náboženství bez rozdílu, jmenovitě pak dalajlámu, Krista a trojici antických veleduchů Sokrata, Platóna a Aristotela. Zde slávané paskvily typu: „Středověk je představován křesťanstvím, kde Bůh projevuje péči o chudé a křesťanské učení předpokládá zainteresovanost vládců a jejich péče o poddané.“ (s. 46) musí vyvést z rovnováhy i otrlého čtenáře maturitních písemných prací. Právě čtvrtá kapitola ještě podtrhuje celkovou nesmyslnost všech sedmi kapitol.

Pátá kapitola, nazvaná *Velmi stručný přehled metod a teorie sociální práce*, obsahuje na necelých třinácti stranách jakési metodické aforismy či výkřiky a otázka, která se vnucovala již u předchozích kapitol, se ozývá o něco neodbytněji: Proč se zde tímto způsobem o věci vůbec mluví? V šestém oddíle se Gulová dotýká vztahů mezi sociální prací, sociální pedagogikou, andragogikou a gerontagogikou (7 stran) a v sedmém, nazvaném *Sociální práce ve vzdělávání pedagogických pracovníků*, bychom na čtyřech stranách téměř nenašli to, co se slibuje názvem kapitoly.

Kniha jako celek měla nést název osmé kapitoly: *Trendy sociální práce – analýza výzkumného šetření*. Potom by sice adresátem textu byli nejspíš především sociální pracovníci sami, spolu s odborníky – vědci v oboru, ale vydání publikace by se tím alespoň částečně opodstatnilo (nebo ospravedlnilo). Soustředíme nyní svou pozornost právě k tomuto oddílu.

Podkapitola 8.1 *Kvalitativní výzkumná strategie* není uvedena žádným úvodem a začíná větou „Pro výzkum byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie.“ Tímto autorka knihy zapříčinila to, že ve čtenáři od s. 80 až do konce knihy bují nejasnost - o jaký výzkum se jedná?! Toto je jedna z mnoha Achillových pat celé publikace. Na žádném místě knihy se nedozvídáme, proč autorka zvolila takovouto celkovou koncepci publikace a o jakémže výzkumu pojednává na více než polovině stran knihy.

V úvodu (k celé knize) se útržkovitě dozvídáme, že nějaké výzkumné šetření v publikaci bude. To jediné je jisté a v úvodu opakovaně potvrzené. Ovšem autorka nepřiznává, jaký cíl šetření má, natož jaká je jednotka zkoumání (předmět výzkumu) a jednotka zjišťování (kdo jsou respondenti). Na s. 9 autorka pojednává o výzkumu větami místy až beze smysluplného obsahu. „Výzkumné šetření, jež je součástí této práce, se přes různá témata znovu vrací právě k těmto vztahům v rodině, ve škole a ve společnosti vůbec.“, ovšem tato věta se nalézá v odstavci, který vágně popisuje jakousi neurčitou situaci českého prostředí („...ústavní zařízení praskají ve švech. Lidé mají svoje rodiny, svoje sítě, ale ty jsou slabé...“), dále odstavec připomíná varování, že celé lidstvo by se mělo zaměřit na humanitní disciplíny, autorka dále poukazuje na možné pojetí této teze jako výzvy k perfekcionalizaci humanitních disciplín nebo pojetí této teze jako kultivace hodnot a mezilidských vztahů. A pak následuje ona věta o výzkumném šetření, která postrádá souvislost s předchozím textem a nenese žádnou informaci.

Veškeré zmínky o výzkumném šetření, které se nalézají v úvodu (s. 9 – 11), nenabízejí žádné vysvětlení, o jaký výzkum se jedná, a ani žádné odůvodnění, proč jsou výsledky výzkumu do publikace vůbec zařazené. Vrátime-li se tedy na s. 80, kde se nalézá počátek analýzy nějakého výzkumného řešení, musíme se věnovat výsledkům tohoto šetření. Dozvídáme se, že byl zvolený kvalitativní design výzkumu, ale stále nevíme, jaký cíl výzkum má. Cíl je nám mlhavě vyjeven na straně 82. Pomineme-li úzus, že cíl má být definován na začátku pojednání o výzkumu, dostáváme se k cíli samotnému („získat stanoviska odborníků k různým oblastem sociální práce“) a zajímá nás zdůvodnění tohoto cíle – proč byl cíl sestaven právě takto? Nenalzáme ani praktické ani teoretické zdůvodnění tohoto cíle výzkumu, proto nám stále zůstává utajený smysl toho, proč je výzkum v publikaci zařazen.

Nejasné je také vymezení popisu osob, které ve výzkumu byly informanty. Jedná se „i o pedagogické pracovníky...“ (s. 83), ale autorka nepíše, kdo tvoří většinu souboru, dočítáme se pouze, že se jedná o odborníky z oblasti sociální práce. Ani podkapitola *Průběh analýzy* (s. 83) nám nenaznačí, jaký smysl má uvedení popisu výzkumu a jeho výsledku v této publikaci. Stejně bezkontextuálně působí celý zbytek kapitoly osm *Trendy sociální práce – analýza výzkumného šetření*.

Za přinejmenším tristní je pak nutné označit zcela nesmyslné uvádění přímých výroků jednotlivých respondentů při vymezování kategorií analýzy výzkumu. Toto autorkou sice pravdivě pojmenované otevřené kódování, je zcela zbytečné, když uvážíme, pro koho je kniha určená a jaký má název. Je namístě nepoužívat klišé a upřímně pojmenovat neblahou skutečnost, totiž to, že strany 85 až 187 jsou zcela „zabitě“ touto bezúčelovou, nepřehlednou skládkou výroků informantů a komentování těchto výroků.

Další podkapitoly *Axiální kódování* a *Selektivní kódování* už čtenáře jen „dorazí“. Čtenář přímo tone v záplavě hloubkových informací z jednoho výzkumu a hledá stéblo, které by mu pomohlo se neutopit v koncepci knihy a v předvedených informacích, stéblo ovšem nenalézá, a nemá se tedy čeho chytit. Autorka na konci knihy nevyužila příležitost vysvětlit, jaký je smysl celé publikace, protože neresuscitovala čtenáře vysvětlujícím závěrem výzkumu ani celé rozporuplné knihy. Z posledních sil si čtenář může přečíst dvoustránkové resumé v angličtině, které jako poslední bezúčelová informace knihu zcela uzavírá.

Závěrem naším budiž sdělení, že čistého vína si nenalili ani autoři anotace této knihy v nakladatelství Grada, když na webové stránky nakladatelství psali, že „čtenář má možnost nahlédnout prostřednictvím výzkumné analýzy do náročné profese, která vzhledem k současné společenské situaci zažívá velký rozmach“. Pokud totiž čtenář přece cosi „nahlédl“, pak zásluhou Samotné Lenky Gulové nejspíše neuspořádanost jejího vlastního pojetí oboru *sociální práce*.

Lucie Maliňáková, Tomáš Veber